

Otorinolaryngológia a jej organizácia v Európe- vývoj a súčasná situácia.

Cieľom tohto textu je zrozumiteľne predstaviť organizáciu otorinolaryngológie na európskej úrovni. Stručne predstavíme činnosť a vzájomné vzťahy jednotlivých európskych ORL organizácií, históriu európskej ORL a presah, ktorý má na naše pomery na Slovensku a v Českej republike.

Otorinolaryngológovia v Európe boli historicky organizovaní v troch inštitúciách- ORL sekcii UEMS (European Union of Medical Specialists), Európskej akadémii ORL a chirurgie hlavy a krku (EAORL-HNS = European Academy of Otorhinolaryngology, Head and Neck Surgery) a EUFOS (European Federation of Oto-Rhino-Laryngological Societies). Každá z nich mala samostatnú, ale do istej miery prekrývajúcu sa agendu.

Všetky spomínané inštitúcie majú v súčasnosti spoločný nadradený orgán, ktorým je **Konfederácia európskej otorinolaryngológie a chirurgie hlavy a krku (CEORL-HNS = Confederation of European Otorhinolaryngology - Head and Neck Surgery)**. Konfederácia má vlastné volené vedenie (výbor= prezidentskú radu= Presidential Council) a slúži ako jednotný hlas európskej ORL pre svojich členov v Európe ako aj pri komunikácii navonok.

ORL sekcia UEMS

Európska únia špecialistov (UEMS) je najstaršou lekárskou organizáciou na európskej úrovni, bola založená v roku 1958. V súčasnosti združuje 37 krajín a má 43 špecializovaných sekcií, dohromady asi 1,6 milióna medicínskych špecialistov.

<https://www.uems.eu>

Jednou zo 43 špecializovaných sekcií UEMS je otorinolaryngológia, ktorú vedie jej ORL sekcia. ORL sekcia UEMS (<http://orluems.com/>) združuje ORL špecialistov z 33 európskych krajín, V súčasnosti je jej prezidentom John Fenton z Írska, generálnym sekretárom je Adrian Agius z Malty a pokladníkom Wolfgang Luxenberger z Rakúska.

Zástupcami sekcie za Slovenskú republiku sú Pavel Doležal a Miroslav Tedla, za Českú republiku Rom Kostřica a Jan Plzák. V minulosti bol členom sekcie za Slovensko Milan Profant.

Členovia ORL sekcie UEMS sa stretávajú 1x ročne. Posledné stretnutie sa uskutočnilo v októbri 2017 vo Varšave, najbližšie sa členovia ORL sekcie UEMS stretnú v októbri 2018 v Budapešti. V roku 2006 bol organizátorom stretnutia ORL sekcie UEMS Milan Profant v Bratislave, roku 2016 sa konalo pod vedením Jana Plzáka v Prahe.

Agenda ORL sekcie UEMS je sústredená do viacerých okruhov:

1. Harmonizácia vzdelávania v jednotlivých európskych krajinách a Európsky logbook

Logbook, čiže záznamník jednoducho zaznamenáva činnosť lekára (rezident špecializačného štúdia) v špecializačnej príprave. Je tvorený zoznamom výkonov (spolu s ich počtami), ktoré by mal rezident absolvovať či už samostatne ako operatér, pod dozorom skúsenejšieho kolegu, alebo ako pozorovateľ.

Po dlhoročnej práci členov ORL sekcie UEMS na európskom ORL logbooku bol tento publikovaný v roku 2006. V súčasnosti (2018) je hotová jeho aktualizovaná verzia (viď webstránku ORL UEMS). Logbook slúži na záznam výkonov rezidenta v špecializačnej príprave pred špecializačnou skúškou v ORL. Obsahuje zoznam operácií a úkonov, ktoré by mal študent špecializačného štúdia absolvovať a slúži ako odporúčenie pre tréningové centrá na dosiahnutie európskych štandardov. Národné logbooky jednotlivých európskych štátov sú viac alebo menej odvodené od európskeho logbooku verzie 2006, vrátane českého či slovenského.

ORL sekcia UEMS pri každoročných stretnutiach logbook dopĺňa a aktualizuje podľa vývoja odboru.

2. Pracovná sila (počty a rozmiestnenie) otorinolaryngológov v Európe

Materiál pojednávajúci o pracovnej sile (manpower) v Európe bol publikovaný na stránke www.sso.sk v minulosti. Na Slovensku je jeden ORL lekár prítomný asi pre 13 500 obyvateľov (v ČR je tento pomer 1 : 13 000), čo sú priemerné hodnoty pri porovnaní s ostatnými európskymi krajinami.

3. Európska atestácia- European Board Examination in ORL HNS (EBEORL-HNS)

Od roku 2008 sa 1x ročne koná európska atestácia (špecializačná skúška) z ORL <http://www.ebeorl-hns.org/>. Vykonáva sa v anglickom jazyku a pozostáva z teoretickej a praktickej časti. Teoretická časť je tvorená písomným testom, praktická časť sa každoročne koná na jeseň vo Viedni a preveruje ústne klinické uvažovanie na jednotlivých pracovných staniciach (otológia, rinológia, chirurgia hlavy a krku) počas presne stanoveného času. Je to obdobný systém aký pri špecializačnej skúške používame v komisii na LFUK Bratislava v posledných rokoch.

Ako examinátori pôsobia špecialisti z viacerých európskych krajín, najviac skúšajúcich je tradične z Veľkej Británie. Slovenskú republiku ako skúšajúci na tomto fóre zastupuje Pavel Doležal a Miroslav Tedla, Českú republiku Jan Plzák. Nemáme vedomosť, že by doteraz skúšku absolvoval niekto zo Slovenska. Z Českej republiky doteraz skúšku úspešne absolvoval jeden ORL špecialista.

Európska atestácia je v súčasnosti akceptovaná v niektorých európskych štátoch ako rovnocenná s národnou atestáciou (Malta, Turecko), iné štáty vrátane Slovenska a Českej republiky ju uznávajú, ale ako náhradu národnej atestácie neakceptujú. Na medzinárodnej scéne (napríklad v oblasti Blízkeho a Stredného východu, odkiaľ pochádza veľká časť adeptov skúšky) je úspešné absolvovanie európskej skúšky ekvivalentom ORL špecializácie v USA (American Board of Otorhinolaryngology, Head and Neck Surgery Exam).

4. Európsky Fellowship

Tzv. „fellowship“ je vzdelávací inštitút, ktorý je súčasťou špecializačného vzdelávania v mnohých krajinách vyspelého sveta. Nadväzuje na atestáciou ukončené vzdelanie (jednou z podmienok jeho získania je zloženie Európskej atestácie) a pozostáva z určitého obdobia (najčastejšie jedného roka) ktoré lekár strávi na vybranom pracovisku, ktoré sa špecializuje na určitú subšpecializáciu ORL. Fellowship je možné absolvovať vo viacerých subšpecializáciách otorinolaryngológie (rhinology, otology, head and neck, laryngology, vestibulology, facial plastic surgery a iné).

Pracovisko, ktoré poskytuje fellowship, musí mať príslušnú akreditáciu, ktorá je podmienená dostatočným počtom výkonov v oblasti, v ktorej poskytuje fellowship. Počas trvania fellowshipu je školenec exponovaný výkonom v tej oblasti v maximálnej možnej miere a zvyšuje svoje vedomosti a praktické skúsenosti vo vybranej oblasti. Vo vyspelých krajinách je absolvovanie fellowshipu považované častokrát za nutnosť pri prijímaní lekára na univerzitné alebo iné lôžkové pracovisko vykonávajúce komplexnejšiu chirurgickú liečbu. Ambíciou ORL sekcie UEMS bolo vytvoriť a financovať fellowship na európskej úrovni. V minulom roku prebehlo prvé fellowship v chirurgii hlavy a krku (Head and Neck), absolvoval ho kolega zo Slovinska na pracovisku v Amsterdame. V tomto roku je fellowship poskytovaný jednému lekárovi v otológii a jednému v rinológii. Všetky tieto fellowshipy boli hrazené z rozpočtu CEORL- HNS. V tomto kontexte považujeme za potrebné zdôrazniť, že systém postgraduálneho vzdelávania v SR nepozná akreditované vzdelávanie v niektorom z pododborov otorinolaryngológie. V Českej republike je možné špecializovať sa v pododbore detskej ORL a to získaním nadstavbovej atestácie z detskej otorinolaryngológie. Z tohto uhla pohľadu vzdelávanie slovenského alebo českého otorinolaryngológa formou fellowshipu (alebo Európskej atestácie) nemá oporu v našej legislatíve. Každopádne absolvovanie fellowshipu výrazne zvyšuje teoretické vedomosti a praktické skúsenosti vo vybranom pododbore a takéto vzdelávanie je možné len odporučiť.

Európska akadémia ORL a chirurgie hlavy a krku (EAORL-HNS)

Európska akadémia ORL a chirurgie hlavy a krku združovala jednotlivé subšpecializácie otorinolaryngológie na európskej úrovni. Dohromady v súčasnosti existuje 15 spoločností na európskej úrovni. Existujú väčšie subšpecializačné spoločnosti ako je otologická a neurootologická, rinologická, laryngologická, pediatickej ORL a viacero menších spoločností ako je napríklad Európska spoločnosť pre poruchy prehĺtania (ESSD), Únia európskych foniatrov (UEP/EAP), a iné.

Európske subšpecializačné spoločnosti organizujú kongresy na európskej úrovni v periodicite cca každých dvoch rokov. V roku 2012 sa za predsedníctva prof. Milana Profanta uskutočnil kongres Európskej akadémie otológie a neurootológie v Bratislave. Európsky foniatrický kongres organizovaný UEP/EAP sa uskutoční v Prahe roku 2022.

V súčasnosti už Európska akadémia ORL a chirurgie hlavy a krku neexistuje ako samostatná spoločnosť s vlastným vedením (výborom), ale ako Skupina subšpecializačných spoločností (SUBSPECIALTY SOCIETIES GROUP) v rámci zastrešujúcej Konfederácie európskej otorinolaryngológie a chirurgie hlavy a krku (CEORL-HNS).

EUFOS- European Federation of Oto-Rhino-Laryngological Societies)

EUFOS združovala jednotlivé národné ORL spoločnosti, vrátane slovenskej a českej, a ako organizácia spájajúca národné spoločnosti bola založená v roku 1985.

V súčasnosti obdobne ako Európska akadémia neexistuje EUFOS ako samostatná spoločnosť s vlastným vedením (výborom), ale ako Skupina národných spoločností (NATIONAL SOCIETIES GROUP) pod hlavičkou Konfederácie európskej otorinolaryngológie a chirurgie hlavy a krku (CEORL-HNS).

CEORL HNS (Confederation of European Otorhinolaryngology - Head and Neck Surgery)

Vzhľadom na existenciu viacerých organizácií združujúcich otorinolaryngológov na európskej úrovni a s tým spojené komplikácie pri organizácii kongresov a komunikácii s tretími subjektami nastala potreba vytvorenia organizácie, ktorá by zastrelila existujúce organizácie a bola by hlavným riadiacim orgánom európskej ORL.

Konfederácia európskej otorinolaryngológie a chirurgie hlavy a krku (CEORL HNS)

<http://www.ceorlhns.org> bola založená v roku 2009 a jej hlavnou úlohou je zjednotenie európskej otorinolaryngológie. CEORL HNS organizuje európsky ORL kongres, ktorý sa koná raz za dva roky. Posledný kongres sa uskutočnil v Barcelone v 2017. Bol organizovaný tureckou ORL spoločnosťou, pôvodne sa mal konať v Antalyi, odkiaľ bol pre nestabilnú situáciu preložený do Barcelony. Predchádzajúce kongresy sa konali v Prahe (2015, prezidentom kongresu bol Jan Betka), v Nice (2013) a Barcelone (2011).

Výkonným orgánom CEORL HNS je tzv. prezidentská rada (Presidential Council), v súčasnosti má dvanásť členov. Prezidentom CEORL- HNS je Hans Edmund Eckel z Rakúska, generálnym sekretárom John Russel z Írska a pokladníkom Pietro Palma z Talianska. Členmi sú aj predseda EBEORL-HNS Ulrik Pedersen z Dánska a prezident UEMS John Fenton z Írska. Pozíciu v prezidentskej rade zastávajú okrem iných aj generálny sekretár-čakateľ Jan Plzák z Českej republiky a pokladník-čakateľ Miroslav Tedla zo Slovenska, ich dvojročné aktívne funkčné obdobie sa začne v júli 2019 kongresom CEORL- HNS v Bruseli.

Miroslav Tedla
Jan Plzák